

Jotta yksikään lapsi tai nuori
ei tipahda turvaverkon läpi





Sisällys

Esipuhe	1
Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi	2
I Korjaammeko kalliilla vai autammeko ajoissa?	4
II Saamaton vai saumaton palveluketju?	7
III Tuhansien vai yhden luukun maa?	9
Lasten ja nuorten palvelut vuonna 2020	13
Lähteet ja alaviitteet	14



© Sitra 2015

ISBN 978-951-563-934-9

Lasten ja nuorten palvelut 2020 (nid.)

ISBN 978-951-563-935-6

Lasten ja nuorten palvelut 2020 (PDF)

Julkaisun nimi

Lasten ja nuorten palvelut 2020

Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi

Työryhmä

Suvi Ervamaa, Kimmo Haahkola, Marja Illi, Antti Markkola, Henna Tukiainen ja Kirsi Suomalainen

Julkaisua koskevat tiedustelut: julkaisut@sitra.fi

Kuvat: Sitra

Erweko, Helsinki 2015

Esipuhe

Yhteiskunnassamme ei ole tiivistä lapsiperheiden ja nuorten turvaverkkoa. Siitä on tullut monimutkainen viidakko, josta on usein vaikea löytää ja saada apua. Tekisikin mieli tiivistää: lasten, nuorten ja perheiden palvelujärjestelmä on saamaton, ei saumaton – työntekijöiden ponnistukset ja ammattitaito menevät hukkaan hajanaisen järjestelmän takia. Suomesta on tullut tuhansien luukkujen maa, jossa asiakas, kansalainen, ei ole enää keskiössä.

Sitra aloitti vuoden 2013 alussa Nuoren tilannekuva -hankekokonaisuuden, jossa on pyritty tietoa avaamalla, yhdistämällä ja analysoimalla luomaan uusia ratkaisuja syrjäytymisvaarassa olevien lasten sekä nuorten auttamiseksi. Kartoitimme tuoreita toimintamalleja Suomessa ja maailmalla, muun muassa Hollannissa sekä Uudessa-Seelannissa.

Aloitamme käsittelemällä sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyä – teemaa, josta puhutaan paljon, mutta joka silti jää budjettikeskusteluissa useimmiten paitsioon. Tuomme esiin jo kokeiltuja ja testattuja menettelyjä, joiden avulla toiminnan laatu paranee sekä kustannukset pienenevät. Seuraavaksi tarkastelemme palvelujärjestelmän pullonkauloja sekä niitä ratkaisuja, joiden avulla lasten ja nuorten asiakaspolkuja voitaisiin sujuvoittaa. Lopuksi esitämme ehdotuksemme, miten palveluiden saavutettavuutta sekä palveluohjauksen ja palvelutarpeen arviointia voidaan parantaa.

Olemme kokeilleet ja vakinaistaneet yhdessä kumppaneidemme kanssa kaksi uutta toimintatapaa: Tajua Mut! -toimintamallin ja Suunta-palvelun. Olemme tavanneet lukuisia sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita Suomessa ja ulkomailla, järjestäneet tilaisuuksia ja työryhmiä, julkaisseet selvityksiä sekä nostaneet keskusteluun ajatuksiamme, miten lasten ja nuorten palveluita tulisi kehittää. Hankkeista saamamme kokemukset ovat vahvistaneet näkemystämme, että lapsiperheiden ja nuorten palveluita pitäisi tarkastella uudelleen yhtenä kokonaisuutena ja eri toimijoiden yhteistyönä, jossa asiakas on aina keskiössä.

Lapsiperheiden ja nuorten ongelmat ovat aiempaa monimutkaisempia, ja ne leikkaavat erilaisten sektori- sekä kuntarajojen läpi. Siksi myös palvelujärjestelmämme kaipaa pikaista ja perusteellista uudistamista. Suomen palvelujärjestelmä pohjautuu sotien jälkeiseen yhteiskuntaan, joka oli paljon nykyistä paikkasidonaisempi. Ihmiset useimmiten asuivat, kasvoivat ja työskentelivät samalla paikkakunnalla. Muun muassa globalisaatio ja digitalisaatio ovat tehneet ihmisten elinympäristöstä

aiempaa huomattavan moninaisemman. Meidän on tunnistettava nämä ilmiöt ja mukautettava palvelujärjestelmän rakenteita ja toimintatapoja niiden mukaan. Pienet, vähitellen toteutettavat korjaukset eivät riitä, vaan tarvitaan kokonaisvaltaisempi uudistus. Kun uudistuksia toteutetaan, myös palveluiden löydettävyyteen ja saavutettavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Suomen pitää olla maa, jossa yksikään lapsi tai nuori ei tipahda yhteiskunnan turvaverkon läpi. Vastuu turvaverkosta tulee olla meillä kaikilla: vanhemmilla, naapureilla sekä terveydenhuollon, sosiaalitoimen, koulutuksen ja muiden toimialojen ammattilaisilla. Tätä työtä ei voi eikä pidä monopolisoida vain koululle tai sosiaalitoimelle.

Tässä pamfletissa tuomme esiin keskeiset muutostarpeet ja ehdotuksemme palveluiden kehittämiseksi. Tarkoituksenamme ei ole esittää yksityiskohtaista toimenpideohjelmaa. Julkaisun tarkoituksena on herättää keskustelua ja tarjota tietoa päätöksentekijöille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia yhteistyötahoja ja sidosryhmiä, jotka ovat osallistuneet keskusteluihin, pilottien toteuttamiseen ja kehittämiseen. Erityiset kiitokset Sitran Suomenlinnassa 21.4.2015 järjestämän Lasten ja nuorten palvelut 2020 -työpajan osallistujille, joiden kanssa ideoimme tämän julkaisun teemoja. Lisäksi haluan kiittää Sitran tiimiä sekä opetus- ja kulttuuriministeriötä tuesta ja yhdessä tekemästämme työstä.

Vaikka hankekokonaisuutemme Sitrassa päättyy tältä erää, työ lasten ja nuorten auttamiseksi jatkuu toivottavasti yhä paremmilla välineillä ja käytännöillä. Tajua Mut! -toimintamallin piirissä on Mikkelissä, Espoossa ja Keravalla jo lähes 90 000 suomalaislasta sekä -nuorta. Nuorten ehdoilla rakennettu Suunta-palvelu toimii valtakunnallisena palveluna, joka on kiinteä osa Pelastakaa Lapset ry:n nuorisotoimintaa.

Ketään ei jätetä!

Helsingissä elokuussa 2015

Kimmo Haahkola
johtava asiantuntija

Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut ovat muodostuneet sekaviksi ja pirstaleisiksi. Ohjausta ja palveluita on vaikea löytää. Ennalta ehkäisevän työn sijaan korjataan usein jo kasautuneita ongelmia. Paikallisen moniammatillisen tuen rinnalle tarvitaan valtakunnallinen kokonaisvaltainen palveluohjaus ja saumatonta yhteistyötä yli sektorirajojen.

Suurin osa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Samalla kuitenkin väestön kasvavat terveys- ja hyvinvointierot koskevat myös heitä: lapset ja nuoret jakautuvat yhä voimakkaammin hyvinvoiviin ja pahoinvoiviin. ¹ Vanhempien huono-osaisuus periytyy usein seuraavalle sukupolvelle. Palveluiden tarjonnan ja saatavuuden alueelliset erot aiheuttavat epätasa-arvoa. Suomalainen yhteiskunta on voimakkaassa muutoksessa, ja kaupungistuminen voimistuu. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan nuoret ovat vuonna 2024 pääosin keskittyneet kasvukeskuksiin.

Suomen tulevaisuuden haasteena on ensinnäkin se, että yhdenvertaisuus toteutuu palveluiden saavutettavuudessa. Kiihtyvä kaupungistuminen uhkaa asettaa syrjäseuduilla asuvat nuoret erilaiseen asemaan kuin kaupunkilaisnuoret. OECD on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi mielenterveyspalveluiden saatavuuden suuriin alueellisiin eroihin Suomessa. Valtioneuvoston vuoden 2014 ihmisoikeusselonteko puolestaan huomauttaa oppilashuollon palveluiden epätasa-arvoisuudesta koulujen ja kuntien välillä. ³ Myös voimistuva globalisaatio ja digitalisaatio ovat tuoneet palvelujärjestelmään uusia haasteita mutta myös mahdollisuuksia. Jokaisen kunnan ei ole järkevä yksin järjestää kaikkia palveluita, vaan kuntien välistä yhteistyötä on lisättävä.

Toiseksi kestävyysvajeen kanssa kamppailevan Suomen haasteena on hillitä sote-palvelujen kustannusten kasvua. Tällä hetkellä muun muassa palveluiden liiallinen keskittyminen korjaaviin toimiin ennaltaehkäisyn sijaan nostaa tarpeettomasti kustannuksia. Tutkimukset ja kokeilut osoittavat, että sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy on sekä taloudellisesti että inhimillisesti erinomainen investointi. Tämän tiedon huomioiminen palvelujärjestelmän toteutuksessa on Suomessa kuitenkin vielä lapsenkengissä. ⁴

Kolmanneksi palveluiden vaikuttavuutta heikentää niiden siiloutuminen. Yhteistoiminnalle on luotu rakenteita, mutta toistaiseksi ne eivät juurikaan ylitä sektori- tai kuntarajoja. Tieto ei kulje saumattomasti, ja palveluita suunnitellaan kapea-alaisesti

yksittäisen sektorin näkökulmasta. ⁵ Verkostomaisen yhteistyön puute aiheuttaa asiakastyössä toisaalta päällekkäisyyksiä, toisaalta katvealueita. Tällöin nuoren varsinaisen ongelman sijaan päädytään usein hoitamaan lähinnä oireita. Yksittäinen ammatillainen jää havaintoineen yksin, eikä hän pysty tarjoamaan nuorelle kokonaisvaltaista tukea. Yhteistyöhön ryhtymisen kynnystä nostaa se, että osalle ammattilaisista työskentelytapa on vieras ja monialaisen yhteistyön taidot voivat olla puutteellisia. ⁶ Siilot ja raja-aidat tulisi ylittää sekä kuntien sisällä että niiden välillä. Kun palveluiden piirissä oleva perhe tai nuori muuttaa toiselle paikkakunnalle, tiedot eivät siirry yhtä jouhevasti kuin muuttoilmoitus. Paikkakuntakeskeisyys onkin vähentynyt erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa nuori saattaa asua Helsingissä, käydä koulua Espoossa ja harrastaa Vantaalla.

Neljänneksi suomalainen lasten ja nuorten palvelujärjestelmä on varsin monipuolinen. Palveluita tuottavat niin julkinen, yksityinen kuin myös kolmas sektori. Lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta palvelujärjestelmän kokonaisuus on kuitenkin sekava sekä pirstaleinen. Palveluita on tarjolla pääasiassa virka-aikana. Tämä ongelma on tiedostettu ja siihen on alettu reagoida. Yksi avaus tällä rintamalla on valtakunnallinen hanke Ohjaamo-toiminnan edistämiseksi. Ohjaamot pyrkivät tukemaan nuoria saamaan työtä sekä koulutus- tai kuntoutuspaikan. ⁷ Paikallisen moniammatillisen tuen rinnalta puuttuu kuitenkin toistaiseksi val-

takunnallisen tason kokonaisvaltainen palveluohjaus.

Esitämme tässä julkaisussa ehdotuksemme edellä kuvattujen haasteiden ratkaisemiseksi.

Ensimmäinen väitteemme on, että Suomi tarvitsee lisää ennalta ehkäiseviä investointeja, kuten varhaisen vaiheen tukea, syrjäytymistä ehkäiseviä toimintamalleja, toimivia peruspalveluita ja korjaavien palvelujen henkilöstön osaamisen hyödyntämistä ennalta ehkäisevän työn kehittämisessä. Jotta näiden toimenpiteiden vaikuttavuus voidaan osoittaa ja optimoida, tarvitaan myös lisää tutkimustietoa ja mittareita arvioinnin tueksi.

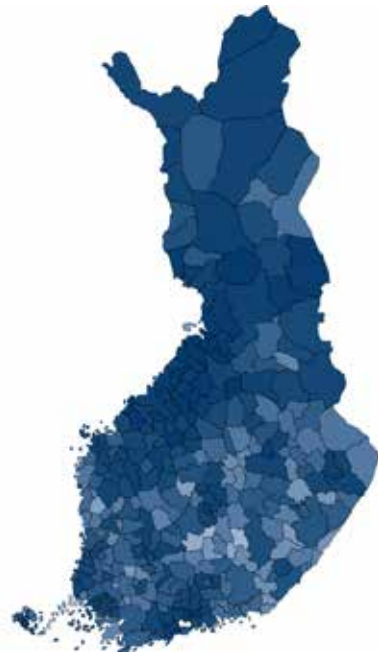
Toinen väitteemme on, että pirstaleiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut tulisi rakentaa sektori- ja kuntarajat ylittäväksi, eheäksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Tämä edellyttää yhteistyön syventämistä kunnissa ja valtion aluehallinnossa. Kansallisten ohjelmien toteutuminen paikallistasolla edellyttää myös laaja-alaista viestintää. Lisäksi tarvitaan muun muassa ohjaavaa lainsäädäntöä, yhteen sovittavaa johtamista, monialaisen yhteistyön mahdollistavia työ- ja työaikajärjestelyjä, monialaisten

yhteistyötaitojen sisällyttämistä ammatillisen koulutuksen osaksi sekä asiakaslähtöisiä palveluita ja tietojärjestelmiä.

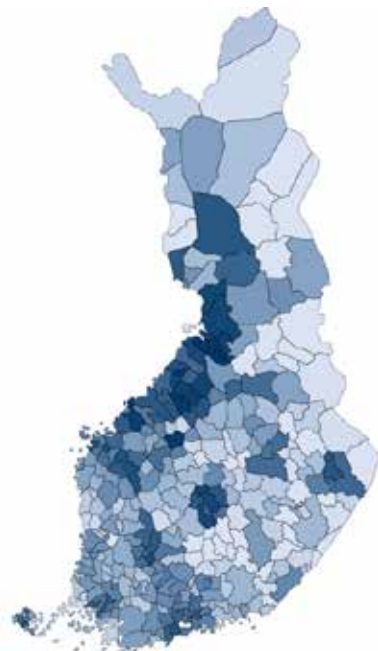
Kolmas väitteemme on, että tulisi perustaa valtakunnallinen palvelukeskus parantamaan palveluohjauksen, palvelutarpeen arvioinnin ja itse palvelujen saavutettavuutta. Kansalaisen näkökulmasta sekava palveluviidakko muuttuisi näin helposti saavutettavaksi tueksi. Digitalisaation tuomat mahdollisuudet tulisi tunnistaa ja hyödyntää nuorten ohjauksessa sekä palveluissa nykyistä paremmin. Erilaiset verkko-ohjauksen muodot ovat yksi keino vastata syrjäseudun ja kasvukeskusten nuorten väliseen eriarvoistumiskehitykseen. Kasvokkainen ja verkkovälitteinen ohjaus eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja, vaan ne täydentävät toisiaan. Lasten ja nuorten palveluihin liittyvän neuvonnan, palveluohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin tulisi myös olla saatavilla yhdestä pisteestä valtakunnallisesti.

Nämä ratkaisut – tehokas ennaltaehkäisy, saumaton palveluketju ja valtakunnallinen palvelukeskus – tähtäävät palvelulupakseen: Suomi on maa, jossa yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi.

1994



2024



Alle 30-vuotiaiden nuorten osuus (%) kunnan väestöstä



Opetus- ja kulttuuriministeriö on uuden nuorisolain valmistelun yhteydessä käyttänyt Tilastokeskuksen ennusteita suomalaisten nuorten asuinpaikoista vuonna 2024. Oheisia karttoja vertailemalla nähdään, millainen nuoren väestön osuus on eri kunnissa vuosina 1994 ja 2024.²

I Korjaammeko kalliilla vai autammeko ajoissa?

Lapsille ja nuorille suunnattu varhainen tuki lisää tutkitusti hyvinvointia ja on taloudellisesti kannattavaa. Imatran hyvinvointineuvola, Raision varhaisen tuen malli, Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos- ja Sitran Tajua Mut! -toimintamalli ovat tästä hyviä esimerkkejä. Parhaimmillaan varhainen tuki on perheen ja sitä lähellä olevien ammattilaisten välistä yhteistyötä. Sen tueksi tarvitaan tutkimustietoa ennalta ehkäisevien investointien keinoista ja vaikuttavuudesta sekä niiden arviointiin kehitettyjä mittareita.

Imatralla vuonna 2009 käynnistetyt lisäpanostukset varhaisen vaiheen perhepalveluita tarjoavaan hyvinvointineuvolaan vähensivät lastensuojelun kustannuksia merkittävästi. Viidessä vuodessa laitostasumisen kustannukset vähenivät yli miljoona euroa. Samalla pitkäaikaisesti sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kääntyi laskuun. Hyvinvointineuvolan tulosten seurauksena yksi lastenkoti lakkautettiin kokonaan ja sen työntekijäresurssit siirrettiin perhetyöhön sekä lastensuojelun avohuoltoon. Imatran malli tuotti nopeasti tulosta. Imatran hyvinvointineuvolan vaikuttavuutta tukee se, ettei kyseessä ole määräaikainen projekti, vaan pysyvä panostus ennaltaehkäisyyn. Imatra palkkasi toimintamallin toteuttamiseksi kuusi uutta pysyvää perhetyöntekijää. Resurssia ei otettu muusta toiminnasta, vaan luotettiin ennaltaehkäisyyn tuomiin kustannushyötyihin. Hyvinvointineuvola on mahdollistanut lasten ja perheiden palveluiden kokonaisuudistuksen⁸.

Raisiossa puolestaan käynnistettiin vuonna 2011 kokeilu, jossa lastensuojelun kulut saatiin vähenemään 600 000 euroa vuodessa varhaista tukea lisäämällä. Samalla huostaanottojen määrä väheni kolmanneksen. Kokeilu ei vaatinut lisäresurssia, vaan kyse oli toimintatapojen muutoksesta: tukea pyrittiin tarjoamaan oikea-aikaisesti, ja perhepalveluiden työntekijät jalkautuivat ruohonjuuritasolle kouluihin, päiväkoteihin sekä koteihin.⁹

Myös Helsingin Diakonissalaitoksen kehittämä etsivän nuorisotyön toimintamalli Vamos on saavuttanut hyviä tuloksia syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn avulla. Vamoksen palveluissa on tähän mennessä ollut mukana yli 5 000 nuorta. Vamoksen etsivän työn löytämistä, aikaisemmin työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jääneistä, nuorista noin 65 prosenttia pääsi vuoden aikana kiinni työelämään, opiskeluun tai niitä edeltäviin toimiin. Palvelun kustannukset ovat noin 1 700 euroa nuorta kohden. Summa on pieni verrattuna vaihtoehtoisen skenaarion – ulkopuolelle jäämisen – kustannuksiin. Vamos katsoo keskeiseksi kokonaisvaltaisen ja dialogisen työotteen, joka lähtee luottamuksen rakentamisesta. Vamos toimii tällä hetkellä Helsingissä, Espoossa, Kuopiossa ja Turussa.¹⁰

Nuorisolakiin kirjatun, kunnille vapaaehtoisen, etsivän nuorisotyön tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota heille mahdollisuus turvalliseen sekä luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Tämän suomalaisen innovaation avulla etsitään nuoren kanssa ratkaisuja pulmiin sekä kysymyksiin ja autetaan häntä saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö kattaa vuonna 2015 jo 291 kuntaa (96,7 prosenttia kunnista), ja se tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos hän sitä itse haluaa. Sitran ja kaupunkien yhdessä kehittämä Tajua Mut! -toimintamalli tukeutuu etsivään nuorisotyöhön. Se vastaa kansalliseen tarpeeseen kehittää varhaisen vaiheen tukea sekä vahvistaa moniammatillista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa lasten, nuorten sekä perheiden tukemisessa.

Suunta-palvelu on Sitran ja Pelastakaa Lapset ry:n kokeiluhankkeessa yhteistyössä kehittämä valtakunnallinen matalan kynnyksen verkkopohjainen palvelu nuorille työn ja koulutuksen saamiseksi. Koulutetut ohjaajat tarjoavat nuorille henkilökohtaista ohjausta virka-aikojen ulkopuolella nuoren asuin- tai kotikunnasta, olinpaikasta, koulutus- ja työhaaveista riippumatta. Nuoret osoittivat välitöntä asiakastyytyväisyyttä saamaansa apuun,

joka huomioi haastavat elämän- ja perhetilanteet, aikaa vaativat palvelutarpeet, nuoren oman tavan asioida sähköisillä välineillä ja läsnäolon nuorten omissa yhteisöissä.

Nämä tapausesimerkit havainnollistavat ennalta ehkäisevien investointien voiman: sekä edellä kuvatut kokeilut että aiheesta tehdyt tutkimukset¹¹ osoittavat, että lapsille ja nuorille suunnattu ennalta ehkäisevä tuki lisää kestävästä hyvinvointia ja on lisäksi taloudellisesti kannattavaa. Ennalta ehkäisevien palvelujen karsiminen puolestaan johtaa korjaavien palveluiden tarpeen lisääntymiseen – ja samalla kustannusten merkittävään kohoamiseen.¹² Esimerkiksi kunnat, jotka 1990-luvulla leikkasivat voimakkaimmin peruskoulujensa terveydenhuoltoa, maksavat nykyisin eniten nuorten mielenterveysongelmiin liittyvien erityispalvelujen kuluja.¹³

Lapsilla ja nuorilla on oikeus välttää kehitykselleen haitalliset kokemukset, jotka aikuisten on mahdollista ennaltaehkäistä.¹⁴ Ennalta ehkäiseminen on yleensä myös helpompaa kuin jo tapahtuneiden vahinkojen korjaaminen.¹⁵ Painopisteen siirtäminen ennalta ehkäisevään suuntaan lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä vaatii kuitenkin uskallusta uudenlaiseen toimintatapaan, ehkäisevän työn vaikutusten tunnistamista ja näkyväksi tekemistä sekä uudenlaisia rakenteita.

Esimerkiksi vaikuttavuusinvestoiminen tarjoaa julkiselle sektorille uudenlaisia työkaluja rahoittaa ennaltaehkäisyä. Hämeenlinna ja Tampere ovat ensimmäisinä kuntina käynnistäneet yhteistyössä Sitran kanssa lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseen

sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvien vaikuttavuusinvestoimishankkeiden suunnittelun¹⁶. Tällä hetkellä resurssit on kohdistettu pääosin korjaaviin palveluihin, joita tarjotaan lapselle tai nuorelle vasta, kun hänen tilanteensa on jo ehtinyt kärjistyä. Vaikuttava ennaltaehkäisy edellyttää myös toimivia peruspalveluita. Tarpeen tunnistaminen ei auta, jos tukea ei ole saatavilla. Sosiaalipalveluja ja lastensuojelua voitaisiin kehittää myös hyödyntämällä korjaavien palveluiden henkilöstön osaamista ennalta ehkäisevässä työssä.¹⁷

Tarvitsemme lisää monitieteellistä tutkimustietoa ennalta ehkäisevän työn keinoista, menetelmistä, hyödyistä ja vaikuttavuudesta. Tutkimuksen ohella tulee kehittää mittareita, joiden avulla voidaan havainnoida laatua ja asiakastytyväisyyttä lyhyellä aikavälillä sekä vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi sosiaalipalveluissa kustannusvaikutusten mittaaminen on haastavaa, koska laskelmiin joudutaan sisällyttämään tulevaisuutta koskevaa oletuspohjaista tietoa. Tämän vuoksi eri kustannusvaikutuslaskelmien vertaaminen on tällä hetkellä vaikeaa. Jotta vertailtavuus olisi jatkossa nykyistä parempaa, kustannusvaikuttavuuden laskemiseen tarvitaan yhteneviä käytäntöjä.¹⁸



Miten eteenpäin?

- Varhaiskasvatus ja kouluvalmiuksien tukeminen on nähtävä inhimillisenä ja taloudellisenä investointina.
- Lastensuojelun tarvetta ja kustannuksia on pyrittävä vähentämään panostamalla varhaisen vaiheen perhepalveluihin.
- Nuorten syrjäytymistä on ennalta ehkäistävä esimerkiksi Tajua Mut!-, Suunta- sekä Vamos-mallin kaltaisella toiminnalla.
- Jotta ylisukupolvinen huono-osaisuus ja syrjäytymiskierre pystytään katkaisemaan, perhe on huomioitava kokonaisuutena: sekä lapset että vanhemmat tarvitsevat varhaista tukea.
- On tuotettava lisää tutkimustietoa ennalta ehkäisevien investointien keinoista, menetelmistä, hyödyistä ja vaikuttavuudesta sekä mittareita vaikutusten arviointiin.
- Korjaavien palvelujen henkilöstön osaamista on hyödynnettävä ennalta ehkäisevän työn suunnittelussa ja kehittämisessä.

Etsivä nuorisotyö¹⁹

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan "etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa."

Etsivä nuorisotyö on hyväksi havaittu palvelu, mutta sen vaikuttavuudesta on toistaiseksi vain niukasti tutkimustietoa. Ruotsissa tehdyssä kustannusvaikuttavuusarvioinnissa erot erilaisen nuorten aktivointiprojektien vaikuttavuudessa olivat suuria: vähintään 2 prosenttia ja korkeintaan 41 prosenttia projektista riippuen. Keskimääräinen vaikuttavuusaste oli 18 prosenttia. Jotta näyttöön perustuva päätöksenteko olisi mahdollista, erilaisten syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävien toimintamuotojen vaikuttavuudesta tulisi tehdä lisäselvityksiä.

Suunta-palvelu²⁰

Suunta on Pelastakaa Lapset ry:n valtakunnallinen chattipohjainen ohjaus- ja neuvontapiste, joka tarjoaa koulutukseen, työhön ja tulevaisuuteen liittyvää henkilökohtaista ohjausta virka-aikojen ulkopuolella. Kun chatti on suljettu, palveluun voi olla yhteydessä verkkolomakkeella, johon vastataan 24 tunnin kuluessa.

Tajua Mut! -toimintamalli²¹

Tajua Mut! -toimintamallin tavoitteena on tunnistaa apua tarvitsevat lapset ja nuoret sekä tukea heitä moniammatillisen yhteistyön avulla. Toimintamalli perustuu Hollannissa kansallisesti käytössä olevaan malliin. Tajua Mut! on muokattu ja sovitettu Suomen lainsäädäntöön sekä toimintatapoihin sopivaksi.

Tajua Mut! -toimintamalli

- tarjoaa perheille räätälöidyn moniammatillisen avun ilman palvelusta toiseen siirtelyä
- kannustaa varhaisen tuen tarjoamiseen, ennen kuin harmaista kasvaa ongelmia
- mahdollistaa ammattilaisille varhaisen huolen ilmaisun ja yhteistyöverkkojen löytämisen helposti
- on kunnille konkreettinen keino hillitä sote-kustannusten nousua
- mahdollistaa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisen ja sisäisen yhteistyön
- on kunnan organisaatorakenteesta riippumaton
- tiivistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä, ja koordinaatio vähentää päällekkäistä työtä.

Tajua Mut! -toimintamalli on kehitetty yhteistyössä Sitran ja Mikkelin, Espoon sekä Keravan kaupunkien ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.



II Saamaton vai saumaton palveluketju?

Verkostomaisen yhteistyön puute johtaa toisaalta päällekkäisyyksiin ja toisaalta katvealueisiin lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä. Lapsia, nuoria ja heidän perheensä tulee tukea saumattomasti yli hallinto- ja kuntarajojen. Ammatillaiset tarvitsevat sekä kohtaamisosaamista että työtä tukevia tietojärjestelmiä, jotka mahdollistavat sujuvan tiedonkulun asiakaslähtöisesti.

Tukea tarvitsevan lapsen, nuoren tai perheen tilanteessa on usein kyse monen eri ongelman yhteisvaikutuksesta. Ratkaisun löytäminen edellyttää useita näkökulmia ja eri aloja edustavien ammattilaisten yhteistyötä. Valitettavan usein tämä ei kuitenkaan toteudu, vaan ammattilainen jää havaintoineen yksin eikä pysty tarjoamaan lapselle tai nuorelle kokonaistilanteen huomioivaa tukea. Verkostomaisen yhteistyön puute aiheuttaa asiakastyössä toisaalta päällekkäisyyksiä, toisaalta katvealueita. Tällöin päädytään usein hoitamaan lähinnä oireita lapsen tai nuoren varsinaisen ongelman sijaan.²²

Monialaisen yhteistyön hyödyt ja vaikuttavuus on tiedostettu laajalti. Raportit vilisevät strategista tahtoa niiden kehittämiseksi. Käytännön toteutus kuitenkin kangertelee. Esimerkiksi verkostoyhteistyön menetelmät²³ ovat monille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille edelleen vieraita. Verkostoyhteistyöhön ryhtymisen kynnyksiä nostaa myös virka-aikaan perustuva työskentelyperinne.

Sitkeät hallinnolliset raja-aidat ja siiloutuminen vaikuttavat yhteistyön taustalla. Yhteistoimintaa mahdollistavia rakenteita on luotu, mutta toistaiseksi ne ylittävät vain harvoin sektorirajat. Palveluita suunnitellaan kapea-alaisesti yksittäisen sektorin näkökulmasta ja monialaiseen yhteistyöhön ryhdytään vain vaikeimmissa tapauksissa.²⁴ Asiakkaan näkökulmasta tämä tarkoittaa kokonaistilanteen huomioivan tuen puuttumista, palvelusta toiseen kiertelemistä ja oman tarinan kertomista yhä uudelleen.

Ylimääräistä byrokratiaa ja palveluprosessien sirpaloitumista aiheuttavat myös kuntarajat. Tämä on tuttua erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa, joissa lapsi tai nuori voi asua yhdessä kunnassa, käydä koulua toisessa ja harrastaa kolmannessa. Myös perheen muutto toiselle paikkakunnalle joutaa helposti palveluketjun katkeamiseen: tieto asiakkaan palveluhistoriasta ei siirry uudelle kotipaikkakunnalle, vaan prosessi aloitetaan uudelleen alusta.

Tarvitsemme saumattomia palveluketjuja, joissa lapsi tai nuori on keskiössä. Lapsia, nuoria ja perheitä on kuultava ja osallistettava palvelujen suunnitteluun. Ammatillisilla on oltava kohtaamisosaamista ja kykyä rakentaa luottamusta. Myös palveluita tukevat tietojärjestelmät tulee suunnitella asiakaslähtöisiksi. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus valtuuttaa ammattilainen tarkastelemaan itseään koskevia tietoja sekä kirjata itse omia tietojensa.²⁵ Näin tiedonkulkua ja oikea-aikaisen tuen saamista voidaan sujuvoittaa.

Toimiva monialainen yhteistyö puolestaan edellyttää yhteistyön mahdollistavia työ- ja työaikajärjestelyjä, näkyväksi tekeviä mittareita sekä yhteisiä työskentelymenetelmiä. Ammat-

tilaisten on tärkeä tuntea riittävästi muiden toimijoiden tarjoamia palveluita ja ymmärtää eri aloilla käytettäviä puhetapoja. Yhteistyötaitojen kehittäminen tulisikin sisällyttää jo ammattiin valmistavaan koulutukseen. Lisäksi jo ammatissa toimiville on järjestettävä lisäkoulutusta.

Yhteistyön pitää olla sisäänrakennettu sekä palveluihin että niiden järjestämistä koskevaan lainsäädäntöön siten, että rajat voidaan ylittää joustavasti. Tämä edellyttää myös johtamiselta yhteen sovittavaa otetta. Pirstaleiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut on rakennettava sektori- ja kuntarajat ylittäväksi eheäksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.

Pirstaleiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut on rakennettava sektori- ja kuntarajat ylittäväksi eheäksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.



Miten eteenpäin?

- Lasten ja nuorten palvelut sekä niitä tukevat tietojärjestelmät on rakennettava asiakaslähtöisiksi.
- On luotava monialaisen yhteistyön mahdollistavia työ- ja työaikajärjestelyjä ja näkyväksi tekeviä mittareita sekä otettava käyttöön yhteisiä työskentelymenetelmiä.
- Monialaiset yhteistyötaidot tulee sisällyttää osaksi ammatillista koulutusta. Lisäksi jo ammatissa toimiville on järjestettävä lisäkoulutusta.
- Pirstaleiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut on rakennettava sektori- ja kuntarajat ylittäväksi eheäksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.
- On hyödynnettävä tutkimus- ja hyvinvointitietoa, kuultava palveluiden käyttäjiä ja sovellettava palvelumuotoilujattelua.²⁶



Saumaton palveluketju²⁷

Saumaton palvelu tai -hoitoketju on lähestymistapa, jolla pyritään eri toimintojen koordinoituun hallintaan ja ohjaukseen yli organisaatorajojen. Keskeistä on verkostomainen toimintatapa. Lopullisena tavoitteena on parantaa asiakkaan palvelu- ja hoitokokonaisuuden laatua, nopeuttaa kokonaisprosessia ja hallita kokonaiskustannuksia. Saumattomalle palveluketjulle ovat ominaisia muun muassa seuraavat piirteet:

- Palvelut ja toiminnot järjestetään asiakkaan tarpeista käsin. Asiakas osallistuu ja vaikuttaa aktiivisesti.
- Palvelu- ja hoitotilanteen kokonaisuus on hallinnassa riippumatta siitä, mikä yksikkö palvelua parhaillaan tarjoaa.
- Organisaatorajat eivät näy asiakkaalle.
- Ammattilaisten keskinäinen sekä organisaatioiden välinen yhteistyö paranee.
- Palvelun ja hoidon jatkuvuudesta huolehditaan.
- Asiakkaalla on suhteessa palveluihin itsemääräämisoikeus.
- Tieto kulkee esteettömästi asiakkaan suostumuksella.



Uuden-Seelannin Children's Action Plan²⁸

Uudessa-Seelannissa vuonna 2012 aloitetun Children's Action Plan (CAP) -toimenpidekokonaisuuden avulla pyritään monialaisen yhteistyön avulla kehittämään haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten palveluja. Se on esimerkki valtakunnallisesta hankkeesta, jolla kehitetään koko palvelujärjestelmää. Vuonna 2015 kansallisen mallin kehittämiseen tähtäviä pilotteja on käynnissä kymmenellä paikkakunnalla.

CAP:n onnistumisen kannalta keskeisiä osakokonaisuuksia ovat vuonna 2015 käyttöön otettu yhtenäinen tietojärjestelmä (Vulnerable Kids Information System) sekä keskitetty yhteydenottopiste (Vulnerable Children's Hub). Tietojärjestelmän avulla lapsen tai nuoren kanssa työskentelevien on mahdollista saada oikea-aikaista tietoa. Keskitettyyn yhteydenottopisteeseen voivat olla yhteydessä lapsesta tai nuoresta huolissaan olevat tahot. Siellä työskentelevät selvittävät lapsen tai nuoren tilannetta ja auttavat löytämään tarvittavia palveluja, mikäli niille on tarvetta. Näitä palveluja voivat tarjota myös kolmannen sektorin toimijat.

III Tuhansien vai yhden luukun maa?

Lasten ja nuorten palveluihin ohjautuminen tulisi koota valtakunnalliseen palvelukeskukseen, joka vastaa muun muassa palveluohjauksesta asuinkunnasta riippumatta. Palvelukeskuksen olennaisena osana ovat myös verkkopalvelut ja chat-tyyppinen henkilökohtainen neuvonta. Keskeistä palvelukeskuksessa on yhden luukun periaate: yksi verkko-osoite ja yksi puhelinnumero, joihin saa aina yhteyden. Esimerkiksi valtakunnallista verkkoneuvontaa tarjoava Suunta-palvelu on onnistunut ohjaamaan nuoria asuinpaikasta riippumatta työn ja koulutuspaikan etsimisessä.

Avuntarve ei katso kalenteria, kelloa tai paikkaa. Lapsen tai nuoren tilanne voi kärjistyä lauantai-iltana kotisohvalla. Apua voidaan tarvita selvän fyysisen oireen takia, jolloin sen etsiminen on useimmille helppoa. Aina tuen saaminen ei kuitenkaan vaadi päivystävän terveyskeskuslääkärin etsimistä, vaan taustalla oleva syy voi olla epämääräisempi. Voi olla, ettei nuori tai hänen perheensä itseään tiedä, minkälaista apua tarvitaan ja mistä apua saa. Mitä nopeammin ongelmaan tartutaan, sitä vaikuttavampaa tuki on.

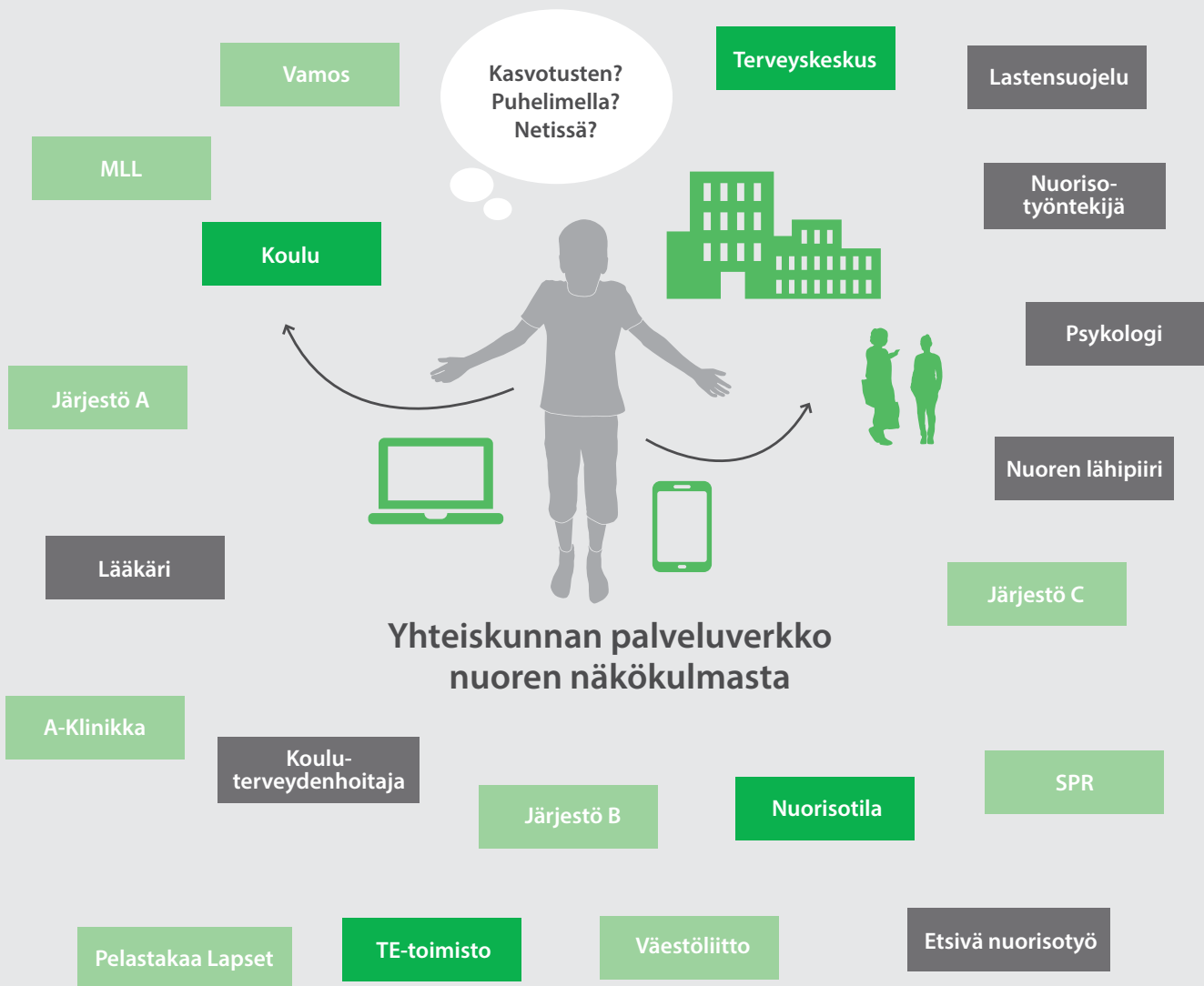
Siksi avun hakemisen kynnyksen tulee olla matala. Ohjauksen on oltava mahdollisimman helposti saatavilla.

Sähköiset palvelut toimivat vuorokauden ympäri, eivätkä ne katso yhteydenottajan asuinpaikkaa. Digitalisaation tuomat mahdollisuudet tulee tunnistaa ja hyödyntää nuorten ohjauksessa sekä palveluissa.²⁹ Sitran Pelastakaa Lapset ry:n kanssa toteuttamassa Suunta-verkkopalvelussa on havaittu, että nuoria mietityttävät kysymykset ja tilanteet eivät useinkaan ole paikkakuntasidonnaisia, vaan ne ovat luonteeltaan yleisiä. Erilaiset verkko-ohjauksen muodot ovatkin yksi keino vastata syrjäseudun ja kasvukeskusten väliseen eriarvoistumiskehitykseen. Samalla ne lisäävät palvelujärjestelmän kustannustehokkuutta sekä vaikuttavuutta.³⁰

Kasvokkain ja verkon välityksellä annettavaa tukea ei pidä nähdä toisiaan poissulkevinä tai kilpailuehtoina, vaan ne tulee rakentaa toisiaan täydentäviksi. On tilanteita, jotka edellyttävät neuvontaa ja tukea kasvotusten. Joskus taas esimerkiksi chattivastaus voi riittää. Apua tulisi saada tarpeen mukaan ajasta ja paikasta riippumatta, kaikkia kanavia hyödyntäen.

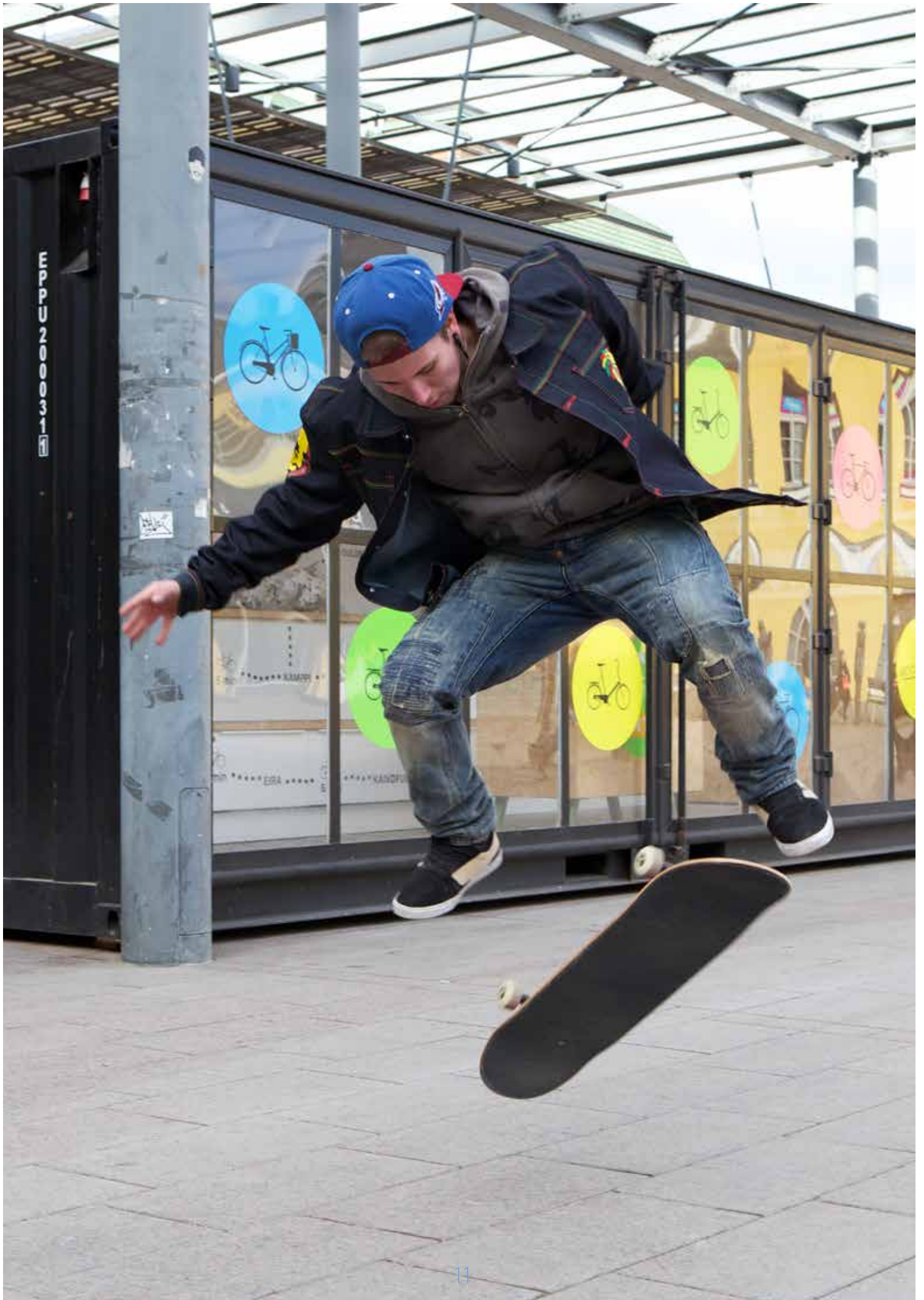
Kasvokkain ja verkon välityksellä annettavaa tukea ei pidä nähdä toisiaan poissulkevinä tai kilpailuehtoina, vaan ne tulee rakentaa toisiaan täydentäviksi.

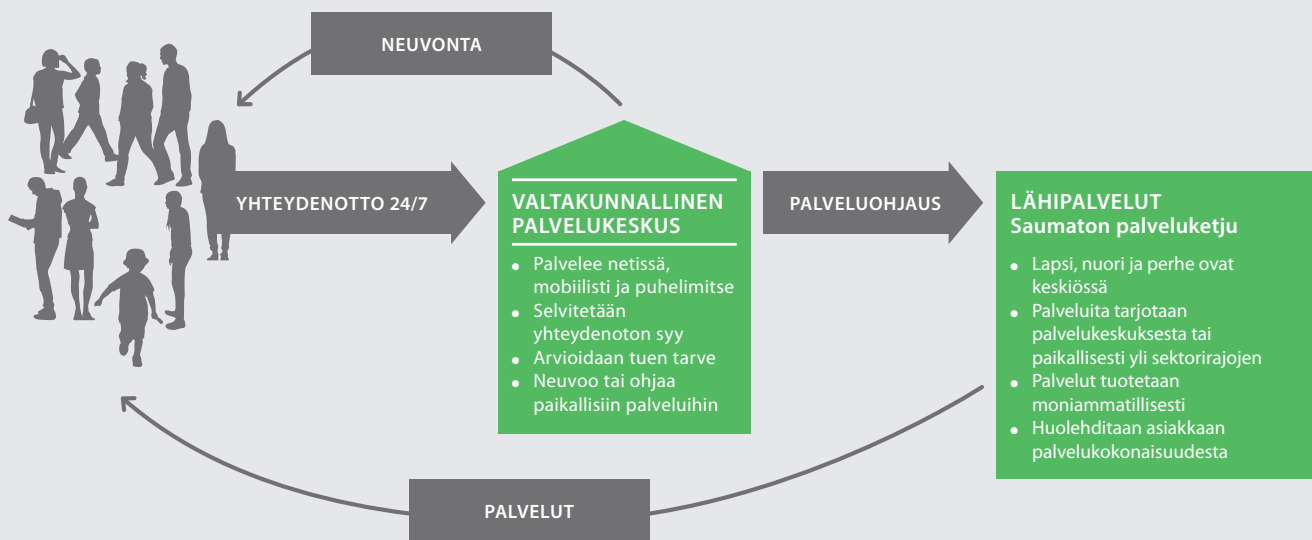




↑ Yhteiskunnan palveluverkko nuoren näkökulmasta

Suomessa on kattavasti erilaisia palveluja. Monien nuorten on kuitenkin vaikea hahmottaa palvelujärjestelmää kokonaisuutena: miten palvelujen viidakossa pitäisi suunnistaa ja miten löytää tarvittava tuki? Palveluiden tulisi olla selvästi ja helposti löydettävissä yhdestä pisteestä. Näin toimii esimerkiksi yleinen hätänumero 112; vaikka alueellisten pelastuspalvelujen ja aluehälytyskeskusten organisaatio on muuttunut merkittävästi numeron käyttöönoton jälkeen, asiakasrajapinta on pysynyt samana, ja se on kaikkien kansalaisten tiedossa. Palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi tulisi luoda valtakunnallinen palvelukeskus, joka tarjoaa pysyvän asiakasrajapinnan lasten, nuorten ja perheiden palveluille.





↑ Valtakunnallinen palvelukeskus asiakkaan apuna

Valtakunnallinen palvelukeskus tarjoaa puhelimitse, mobiilisovelluksen ja Internetin kautta sektorirajat ylittävää neuvontaa sekä tarvittaessa ohjauksen ja ajanvarauksen palveluihin. Ohjaus ei rajoitu vain kuntien ja valtion palveluihin, vaan sitä voisi saada myös kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin palveluihin.

Kansallinen palvelukeskus on portti saumattomaan palveluketjuun, jossa asiakkaan tarpeet arvioidaan ja hänelle luodaan selvä suunnitelma, jonka toteutumista seurataan. Yhteiskunnan tarjoamat palvelut ovat helposti asiakkaan tavoitettavissa siitä huolimatta, missä päin Suomea hän asuu. Asiakas voi olla yhteydessä palvelukeskukseen sen sijaan, että hänen pitäisi itse selvittää, miten mitään palveluita missäkin järjestetään.

Valtakunnallinen palvelukeskus parantaa palveluohjauksen ja palvelujen saavutettavuutta. Kansalaisen näkökulmasta sekava palveluviidakko muuttuu helposti saavutettavaksi tueksi. Ajoissa saatu ja tarkoituksenmukainen apu puolestaan ennalta ehkäisevät ongelmien kärjistymistä. Tehdään Suomesta maa, jossa yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi.



Miten eteenpäin?

- Luodaan valtakunnallinen palvelukeskus, joka mahdollistaa palveluihin ohjautumisen ja varmistaa tuen saatavuuden.
- Palvelut tuotetaan paikallisesti, asiakkaalle tarkoituksenmukaisella tavalla. Palvelukeskus toimii väylänä.
- Valjastetaan digitalisaatio ja sähköiset palvelut työkaluiksi. Ne toimivat vuorokauden ympäri, eivätkä ne katso yhteydenottajan asuinpaikkaa.

Tanskan opinto-ohjaus ³¹

Tanskassa koulutukseen ohjaamista säätelee erillinen laki. Nuorten opinto-ohjausjärjestelmä perustuu kahdentasoiseen ohjauskeskukseen sekä sähköiseen ohjaukseen. Peruskoulun sekä koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevien alle 25-vuotiaiden nuorten ohjauksesta vastaa 52 kunnallista ohjauskeskusta. Näiden ohjauskeskusten tulee tehdä yhteistyötä paikallisten oppilaitosten ja työvoimaviranomaisten kanssa.

Seitsemän alueellista ohjauskeskusta vastaa korkeakouluihin ohjaamisesta sekä avustaa nuoria valitsemaan oman alansa. Ne tiedottavat kaikista korkeakouluvaihtoehdoista Tanskassa. Verkossa on lisäksi kansallinen neuvontapalvelu, johon voi olla yhteydessä puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla tai chatissa. Palvelusta saa ohjausta työhön ja opintoihin liittyvissä asioissa.

Pelastakaa lapset ry:n nuorille suunnatut verkkopalvelut ³²

Esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry hyödyntää digitaalisia palveluita onnistuneesti nuorisotyössä. Lapsille ja nuorille on tarjolla muun muassa Suunta-palvelu, josta saa verkko-ohjausta koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä, verkkonuorisotolo Netari sekä erilaisia kohdennettuja chattipalveluita.

Lasten ja nuorten palvelut vuonna 2020

Lasten ja nuorten palvelujen kokonaisuus on uudistettava. Nykyinen palvelujärjestelmämme on rakentunut sotien jälkeen – aikana, jolloin yhteiskuntamme oli toisenlainen. Yksittäinen kunta oli taho, joka järjesti ja tuotti palveluja kuntalaisille. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin on kuitenkin kiihtynyt, globalisaatio voimistuu, kestävyysvaje kolkuttelee, ja elämänrytmi on muodostunut ympärivuorokautiseksi. Muun muassa nämä kaikki aiheuttavat uusia haasteita palvelujärjestelmällemme.

On etsittävä uusia ratkaisuja, jotka eivät voi rajoittua vallitseviin kunta- ja organisaatorajoihin. Uudistamisen kulmakiviä ovat ennalta ehkäisevä työ, saumattomat palveluketjut ja valtakunnallinen palvelukeskus.

Ongelmien ehkäisy ja varhainen tuki vähentävät inhimillistä kärsimystä ja ovat taloudellisesti kannattavia toimia. Ennaltaehkäisyyn on panostettava, mikäli haluamme parantaa suomalaisten hyvinvointia kohtuullisin kustannuksin. Digitalisaatio ja uudet yhteistyön mahdollistavat toimintatavat tuovat tähän työhön merkittäviä mahdollisuuksia.

Palveluita voidaan järjestää monenlaisin tavoin: osa lähipalveluina ja osa keskitettyinä valtakunnallisina palveluina. Saumaton palveluketju pitää asiakkaan keskiössä ja nopeuttaa tuen saamista oikea-aikaisesti ilman tarpeettomia katkoja. Siinä olennaisena piirteenä on yhteistyö yli sektori- ja kuntarajojen.

Valtakunnallinen palvelukeskus toteuttaa palveluohjausta kaikkia kanavia hyödyntäen. Koska lasten ja nuorten huolet ovat pitkälti samankaltaisia asuinkunnasta riippumatta, valtakunnallisella palvelukeskuksella on paikkansa. Sen toiminta voidaan järjestää yhteistyössä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken. Palvelukeskus toimii ympärivuorokautisesti, ja sen tarjoama ohjaus on helposti löydettävissä sekä saavutettavissa.

Palvelukeskuksen sujuva toiminta edellyttää

- valtakunnallista ohjausta
- riittäviä resursseja
- mittaristoa vaikuttavuuden seurataan
- digitaalisten palveluiden täysimääräistä hyödyntämistä
- jatkuvaa panostusta viestintään.

Tässä julkaisussa esitetyt toimintamallit perustuvat tutkittuun tietoon ja käytännössä toimiviksi havaittuihin toimintatapoihin. Niiden toteuttaminen ja levittäminen Suomessa eivät kuitenkaan toteudu itsestään. Valtiolta edellytetään määrätietoista johtamista ja yhteistyötä kuntien kanssa. Syksyllä 2015 työnsä aloittavalla eduskunnalla onkin tilaisuus mullistaa lasten ja nuorten palvelut Suomessa.

Rakennuspalikat ovat olemassa.



Lähteet ja alaviitteet

- 1 Aaltonen, Sanna, Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki. Unigrafia. 2015; Perälä, Marja-Leena, Halme, Nina, Hammar, Teija & Nykänen, Sirpa. Hajanaisia palveluja vai toimiva kokonaisuus? Lasten ja perheiden palvelut toimialajohtajien näkökulmasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 29/2011. Helsinki: Unigrafia. 2011. Tavoitteet, teot ja tulokset – Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämissohjelman 2012—2015 väliarviointi. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 52.
- 2 Opetus- ja kulttuuriministeriö – Kuntakartat 1994–2024: [lh6.googleusercontent.com/60_eJpKzM_ZaA5dH6PDrLRuXfkq-4DBB_rQ5gIMMcSc8BX82uKtqK5wnMyrGAV_NymysvRQ=s190](https://www.googleusercontent.com/60_eJpKzM_ZaA5dH6PDrLRuXfkq-4DBB_rQ5gIMMcSc8BX82uKtqK5wnMyrGAV_NymysvRQ=s190).
- 3 Tavoitteet, teot ja tulokset – Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämissohjelman 2012—2015 väliarviointi. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 52.
- 4 Mäkelä, Jukka. Ehkäisevät palvelut – kustannuksia vai säästöjä? Teoksessa Perälä, Marja-Leena, Halme, Nina & Nykänen, Sirpa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteen sovittava johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 19. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. 2013. S. 49–50; Pasanen, Sanna. Kustannuksia, säästöjä ja investointeja. Katsaus nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön kustannusvaikutuksiin. Nuorisotutkimusverkosto ja Valtakunnallinen työpajayhdistys Ry. Helsinki. 2014; Rimpelä, Matti. Hyvinvointioppiminen ja hyvinvointiosaaminen nuorisopolitiikassa. Esitelmä Valtakunnallisilla Työpajapäivillä. Lahti 26.–27.3.2014; Sipilä, Jorma & Österbacka, Eva. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11/2013. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy; Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.
- 5 Perälä, Marja-Leena, Halme, Nina & Nykänen, Sirpa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteen sovittava johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 19. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. 2013.
- 6 Kuure, Tapio & Lidman, Jukka (toim.). Yhteisellä työllä parempaa. Opaskirja monialaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys Oy. 2014.
- 7 Keski-Suomen ELY-keskus, Kohtaamo-hanke: www.peda.net/veraja/keskisuomenely/ohjaamot.
- 8 Perus- ja erityisopetuksen tietopankki 3.12.2013: www.perusopetus.fi/3-12-2013-imatra-saasti-palkkaamalla-perhetyontekijoi/ta/. Kähkönen, Essi. Ennaltaehkäisystä tuli investointi. Tesso – sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti: www.tesso.fi/artikkeli/ennaltaehkaisysta-tuli-investointi.
- 9 Yleisradio 16.5.2014. Nopean avun malli vähensi Raision huostaanottoja kolmanneksella: yle.fi/uutiset/nopean_avun_malli_vahensi_raision_huostaanottoja_kolmanneksella/7243390.
- 10 Turun kaupunki 20.1.2015. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevä Vamos-toiminta alkaa: www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=561921&nodeid=4910. Helsingin Diakonissalaitos. Vamos-nuoret: www.vamosnuoret.fi/.
- 11 Mäkelä 2013; Pasanen 2014; Rimpelä 2014; Sipilä & Österbacka 2013. Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.
- 12 Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy, 113; Pasanen 2014.
- 13 Salmi, Minna, Mäkelä, Jukka, Perälä, Marja-Leena & Kestilä, Laura. Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Päätösten tueksi 1/2012.
- 14 YK:n lapsen oikeuksien sopimus: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>; Euroopan sosiaalinen peruskirja: www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2002/20020080/20020080_2.
- 15 Munro, Eileen: The Munro Review of Child Protection: Final Report – A child-centred system. 2011.
- 16 Sitra: vaikuttavuusinvestoiminen: www.sitra.fi/talous/vaikutavuusinvestoiminen.
- 17 Heinonen, Hanna, Väisänen, Antti & Hipp, Tiia. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. 2012.

- 18 Sipilä & Österbacka 2013.
- 19 Opetus- ja kulttuuriministeriö: www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/. Malmquist, Claes & Vikberg, Sven: It Pays Off. An analysis of the socioeconomic potential of 28 labour market projects. Payoff AB. Publications from Theme Group Youth 2011:2.
- 20 Pelastakaa Lapset ry, Suunta-palvelu: www.pelastakaalapset.fi/nuorisotoiminta/tekemista-ja-tukea-verkossa/suunta/.
- 21 www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksia88.pdf.
- 22 Kuure & Lidman 2014.
- 23 www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/ennakointialogit.
- 24 Perälä et al. 2011.
- 25 Hyppönen, Hannele, Hyry, Jaakko, Valta, Kati & Ahlgren, Saija. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointi – Kansalaisten kokemukset ja tarpeet. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 2014.
- 26 Perälä et al. 2013.
- 27 Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntäminen. STM:n työryhmämuistio, osa I: Saumaton hoito- ja palveluketju, asiakaskortti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita, 1998:8; Nouko-Juvonen, Susanna, Ruotsalainen, Pekka & Kiikkala, Irma (toim.). Hyvinvointivaltion palveluketjut. Hygieia-sarja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 2000.
- 28 Children's Action Plan: www.childrensactionplan.govt.nz/.
- 29 Tavoitteet, teot ja tulokset – Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012—2015 väliarviointi. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 52, 5; Hyppönen et al. 2014.
- 30 Hyppönen et al. 2014.
- 31 Tanskan opetusministeriö, nuorten opinto-ohjauksesta: <http://eng.uvm.dk/Education/Educational-and-vocational-guidance>.
- 32 Pelastakaa Lapset ry:n verkkopalvelut: www.pelastakaalapset.fi/nuorisotoiminta.

Muistiinpanoja

SITRA

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Itämerenkatu 11-13, PL 160,
00181 Helsinki

Puhelin +358 294 618 991

Ehkäistään ongelmia ennen kuin ne kasautuvat

Saumaton palveluketju yli kunta- ja sektorirajojen

Valtakunnallinen palvelukeskus ohjaa ja neuvoo 24/7



ISBN 978-951-563-934-9

Lasten ja nuorten palvelut 2020 (nid.)

ISBN 978-951-563-935-6

Lasten ja nuorten palvelut 2020 (PDF)